

Kunnskapsdepartementet

Oslo, 26. januar 2019

Innspill til strategi: Sivilsamfunnets rolle i integreringsarbeid

Voksenopplæringsforbundet (Vofo) er interesseorganisasjon for studieforbundene i Norge og deres 500 medlemsorganisasjoner fra frivillig og ideell sektor. Det er 500 nasjonale organisasjoner, med mange tusen lokale lag og foreninger som hvert år gir opplæring til over en halv million kursdeltakere. Voksenopplæringsforbundet har derfor en spesiell interesse for den læringen og kunnskapsoverføringen som foregår i sivilsamfunnet.

Vofo setter pris på at regjeringen vil gi sivilsamfunnet en større rolle og økt oppmerksomhet i arbeidet for mer og bedre integrering. Vofo mener at opplæring og kunnskapsdeling i frivillige organisasjoner er et viktig virkemiddel og kan spille en større rolle i sivilsamfunnets arbeid med integrering. Vofo har hatt prosjektet Inkluderende kurs med finansiering fra Kunnskapsdepartementet. I prosjektet jobbet vi fram erfaringer fra inkluderingsarbeidet som pågår, god praksis og verktøy for inkludering. Med inkluderende kurs-prosjektet ønsker vi å motivere til læringsaktiviteter som oppleves som åpne for alle og som bidrar til å motvirke ulike former for utenforskap .

Vofo har hatt dialog med studieforbundene, deres medlemsorganisasjoner og våre regionale ledd i arbeidet med vårt innspill.

Utfordringer i integreringsarbeidet

I Norge deltar ca 60 prosent av befolkningen i ulike frivillige aktiviteter. Innvandrere deltar i mindre grad i frivillige arbeid enn resten av befolkningen. Utdanning, inntektsnivå, språkferdigheter og hvor lenge man har bodd i Norge har betydning for deltakelsenivået. Sivilsamfunnet er den delen av samfunnet der borgere kan uttrykke sitt sivile engasjement og møtes på like fot.

Flere av våre regioner, studieforbundene og deres medlemsorganisasjoner melder om utfordringer med rekruttering til sine kurs og aktiviteter. Årsakene til disse utfordringene er sammensatte. Organisasjonene mener at dette blant annet skyldes:

- Manglende mangfoldskompetanse i frivillige organisasjoner
- For smal rekruttering til verv og deltagelse
- Dårlig representasjon av innvandrere i organisasjonene
- Manglende forståelse av frivillige organisasjoner rolle og virke blant innvandrere
- Manglende samhandling mellom det offentlige og frivillige organisasjoner
- Manglende språkferdigheter
- Store avstander i distriktene og manglende kollektivtilbud

- Tidsklemma
- Kvinner som møter hindringer for deltagelse
- Utfordringer med aktiviteter tilpasset av og for menn
- Holdninger og fordommer er barrierer for deltagelse

Det svenske Folkbildningsrådet har over flere år gjennomført studier av deltagelse og manglende deltakelse i de svenske studieforbundenes virksomhet. Vofo mener det vil være hensiktsmessig å gjøre lignende kartlegginger i Norge.

Vi har følgende første innspill til områder vi håper strategien vil se nærmere på:

1. Studieforbundene som virkemiddel
2. Bedre samhandling mellom frivilligheten og det offentlige
3. Systematisk integreringsarbeid

1. Studieforbundene som virkemiddel

Frivillige organisasjoner, lokale lag og foreninger gjør i dag en stor innsats på integreringsfeltet, men har potensiale for å gjøre mye mer. En viktig forutsetning for et sivilsamfunn som tar en aktiv del i integreringsarbeidet er at de har gode rammevilkår og tilskuddsordninger som stimulerer til aktivitet.

Vofo mener at studieforbundene er et viktig virkemiddel som kan styrke sivilsamfunnets rolle i inkluderingsarbeid. Studieforbundene bidrar til at frivillige organisasjoner, lokale lag og foreninger driver kurs og opplæringsvirksomhet med høy faglig kvalitet tilpasset lokale behov. Disse læringsarenaene kan være en døråpner for innvandrere inn i mange deler av det norske samfunnet. Nettverk og hverdagsintegreringen som skjer gjennom opplæring og aktivitet i frivilligheten har stor betydning for dannelsen av felles verdier, sosialt nettverk og aktivt medborgerskap.

Studieforbundenes kurs og opplæringsvirksomhet er et viktig sted for interesserevet læring. Opplæring som er tilpasset egne interesser og behov er et viktig virkemiddel for læringsmotivasjon og mestring. Denne læringen har stor verdi i seg selv, men må også kunne utnyttes bedre som rekrutteringsarena for videre læring.

Et godt eksempel på frivillige organisasjoners rolle og betydning for integrering i arbeid og samfunnsliv er Farideh Abdullahi Azar. Farideh kom til Askøy som flyktning med familien i 2010. Faridehs interesse for søm gjorde at hun raskt kom i kontakt med studieforbundet Kultur og Tradisjon og Hordaland Husflidslag, senere begynte hun på kurs i bunadssøm på Askøy. I dag syr og reparerer hun bunader på bestilling fra sitt nye bosted i Sarpsborg og har et nettverk i Norges Husflidslag.

Dette er et godt eksempel på overføring av universell kompetanse gjennom læring og nettverk i frivillige organisasjoner og studieforbund. Interesserevet læring og nettverk er gode integreringsverktøy. Strategien bør anerkjenne dette arbeidet og gi rammevilkår som styrker studieforbundenes innsats på integreringsfeltet. Det er viktig at man fjerner unødvendige hindringer og restriksjoner som for eksempel kombinasjon av flere statlige finansieringskilder.

Vofo foreslår at:

- staten støtter opp under opplæringen i frivillige organisasjoner ved å styrke studieforbundsordningen. Forutsigbare rammer, ubyråkratiske ordninger og sektorens frie stilling er viktig for å skape mangfold og bidra til inkludering.
- strategien ser på mulighetene for å bruke studieforbundene som virkemiddel i inkluderingsarbeidet.

2. Samhandling

Vofo mener det er behov for bedre strukturer og rutiner for dialog med lokal frivillighet, kommuner og fylkeskommuner. Flere organisasjoner, lokale lag og foreninger melder om behov for dialog med det offentlige (NAV, IMDI, Fylkeskommuner og kommuner). Vi erfarer at det offentlige ofte ikke kjenner til tilbudet i frivilligheten og oppretter egne tilbud.

Frivilligheten og fylkeskommunen vil ofte ha felles målsetninger for samfunnet. Derfor bør fylkeskommune og organisasjoner sammen finne ut hvilke saker man kan og vil samarbeide om, og finne en form på samarbeidet som sikrer at man når målet.

Det bør opprettes formaliserte samarbeidsstrukturer mellom det offentlige og frivilligheten. Vofo mener at fylkeskommunen kan og bør ha et overordnet ansvar for dette regionalt. Det kan være i form av et frivillighetsråd der frivilligheten ved Vofo, kommuner og fylkeskommunen er representert, og hvor man drøfter ulike problemstillinger og etablerer samarbeid. Samarbeidet bør forankres i samarbeidsavtaler der roller, ansvar og forventninger avklares.

Vofo har regional tilstedeværelse i alle landets fylker og har fylkesutvalg som representerer bredden av frivillig sektor. Vi kan derfor være et viktig virkemiddel for fylkeskommunen. Vofo har samarbeidsavtaler med flere fylkeskommuner og ønsker å inngå flere. Ved å dra nytte av Vofos samlede kompetanse og nettverk regionalt ønsker vi å bidra til bedre samhandling. Dette vil kunne styrke samarbeidet mellom det offentlige og sivilsamfunnet, ikke bare på integreringsfeltet, men også på områder hvor frivilligheten er aktiv som kultur, kompetanse og folkehelse.

Vofo mener nyankomne innvandrere skal gis mulighet til å ha fag- og yrkesopplæring som del av sitt introduksjonsprogram. Her vil vi peke på potensialet i samarbeid med studieforbund som et supplement til offentlige tilbud, slik at flere får et tilbud relatert til medbrakt kompetanse og/eller interesser. Noen studieforbund har lang erfaring i å samarbeide med partene i arbeidslivet og Nav om tiltak som fører fram til formell yrkeskompetanse.

Eksempel på et samarbeid som har fungert godt, er Folkeuniversitetet som siden 2006 har gitt voksne innvandrere opplæring i norsk og samfunnskunnskap på oppdrag fra Asker kommune. Asker kommune er blant Norges beste kommuner med sine resultater i introduksjonsprogrammet. Norskopplæringen kombineres med arbeidspraksis. Slik kommer flere mennesker ut i ordinært arbeids- og samfunnsliv.

Vofo foreslår at:

- strategien ser på muligheten for å etablere regionale frivillighetsråd
- etablering av samarbeidsavtaler mellom fylkeskommuner og frivilligheten ved Vofo.
- ideelle aktører/studieforbund gis mulighet til å samarbeide med regionale myndigheter om å tilby fag- og yrkesopplæring som en del av introduksjonsprogrammet

- kommuner kan legge ansvaret for norskopplæring til ideelle aktører/studieforbund

3. Systematisk integreringsarbeid bør skje i flere faser

Integreringsarbeid er langsiktig arbeid som skjer gjennom flere faser. Språkopplæring og arbeidstrening er viktig. Frivillighetens muligheter og tilbud må synliggjøres i introduksjonsprogrammet og i den kommunale voksenopplæringen tidlig. Slik blir innvandrere tidlig blir kjent med sivilsamfunnets rolle, og kan komme i kontakt med tilbud som er tilpasset deres interesser og behov. En slik synliggjøring øker også sannsynligheten for at mant bruker tilbudene og mulighetene i senere faser av livet.

Det er en lang vei å gå før man er likestilt i samfunnet og kan bidra i representativt demokrati. Integreringsarbeidet må følges opp med flere tiltak gjennom flere år. Her gjøres mye i regi av frivillige organisasjoner. Eksempelvis å lære å ferdes i norsk natur, bygge sosiale relasjoner, delta i demokratiet. Påfølgende integreringsarbeid handler om sosialisering, integrering i lokalsamfunnet, bygging av felles verdier og normer.

Etter introduksjonsprogrammet er det varierende hvilken oppfølging innvandrere får fra det offentlige. Vi mener det er behov for å vite mer om hvordan innvandrere har det i de senere fasene av integreringen. Hvordan trives de i samfunnet og hvordan mestrer de hverdagen? Dette burde vært kartlagt. En slik kartlegging ville kunne legge til rette for bedre langsiktig oppfølging hvor frivilligheten kunne spille en sentral rolle.

Vofo foreslår at:

- frivilligheten med studieforbundene introduseres tidlig i integreringsfasen
- strategien bør se på muligheten for en kartlegging av fasene i integreringen.

Vofo er opptatt av inkludering og ønsker å være en konstruktiv samarbeidspartner for nasjonale og regionale myndigheter. Vi håper strategien vil løfte frem sivilsamfunnets rolle i arbeid for integrering og legge til rette for å styrke det gode arbeidet som gjøres. Vi ønsker å hjelpe, både med innspill til mulige undersøkelser, med kontaktformidling, og med våre erfaringer fra feltet.

Med hilsen

Voksenopplæringsforbundet